

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
16 Maiu st. v.
28 Maiu st. n.

Ese in fie-care dumineca.
Redacțiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 20.

ANUL XVIII.
1882.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 2 galbeni.

Elmira.

— Roman original. —

Inchinat iubitorilor mei părinți.

PARTEA I.

I.

Un public împodobit preumblă în fața sôrelui de iernă, ce se resfrângea cu luciri prismatice în neua întinsă peste case și strade, ca un vel alb de mirésă. Pe drum sburau sanie elegante, ier pe canalul înghețat patinau la tactul orchestrelui, părechi după părechi, în figuri indresnețe și foarte măeströse. Producțiunea le eră bizarul joc a vioiciunii; ca umbre plutiau abia atingend suprafața luciosă. Gracie zăcea în aventul lor, gracie pe buzele suriđende, și peste tot o naivă cochetărie, cu seriösa barieră a privitorilor din marginea ambelor termuri.

Mulțimea eră foarte indesată, și compusă din tôte treptele sociale, căci eră Duminecă. Gerul ținea aspru, néua scârția, ier un vântuleț tăietor siliă a preumblă dela un capăt până la altul a stradei, ce sta ca una din cele mai de frunte a orașului.

Pe când ajunse animarea la culme, și musica reversă bogate valuri de armonie, un strigăt confus strebătü, drumul se goli, trecătorii formară spalir, ier în öre-care distanță alergau niște cai inselbăteciți, tărăind ruinele unei sanie, ce döră puțin mai înainte își scutura talangelele argințiose, făcend interesanți pe acei ce ședeau într'ensa.

De și ținea servitorul încă frênele, nestăpănită furie a cailor trase sub picioare o fetiță, ce în zăpăcela generală nu șeiu încotro se ferescă. Un strigăt cumplit precurse clipita în care eră să fie strivită în veđul a deci de ömeni, când sări un bărbat asupra cailor, oprindu-i pe loc, cu stânga însă redicând fetița ametiță, grăbi a o da în alta parte mai scutiță.

Incidentul se scurse repede, gróza sgudui mulțimea, dar odată trecut fieșce-care urmă petrecerea sa, uitând ființa ce mai că deveni victimă. Ea énsași venită în ori, și afară de primejdie, nu mai avü timp a mulțami generosului mântuitor, el tocmai redicând pöléria, dispărü între ceialalți. İși neteđi deci përul, scutură muful, și porni a-și continuă calea. Negreșit eră în acea concepțiune a tonului bun, ce obligă chiar și fetițelor a reintornă visite. Tremură încă, și avea fața galbină de spaima petrecută, cugetând în micul ei cap: „că de nu săriă acel domn, acum eră un cadavru fără vieță“.

Dar cine a fost, și ce exterior avea el öre?

— Nesmintit un bărbat pe cât de nobil, atât și

curagios, a cărui îndepărtare grăbită indică însă un caracter fălos, ce nu voiă să primescă recunoștințele unei ființe cum eră ea.

Ocupată de el, ajunse la o casă, unde fu întâmpinată cu bucurie de o femeie cărunțită, care tocmai se redicase din prejma unui tinër, ce frunzăria distract niște diuare.

Se sculă și el îndată ce zări pe nou venita, și când Dömnă vru a face ceremonia represintării, o intrerupse dicend: „Iertare! Domnișöra Elmira și eu, ne cunoșcem!“

O unică privire spre el, fu de ajuns a-l recunoșce și ea. Și când esclamă dna: „Ah! Dle Severin, imi scurți plăcerea a te face eu cunoscut“ — atunci Elmira il luă de mână, și vrënd a-i mulțami, că o scöse din mörte, ochii i se umplură cu lacrimi, neputend alta rostii ca: „Oh! Domnule...!“

Cu o mișcare tëndră se inclină voinicösa lui figură spre ea, uitându-se așa cum ne uităm la un copil: cu o nespusă binetă, și nemărginită frageđie. Apoi prin un senin suris și nimerită inspirațiune infiră una din acele vesele conversări, sub care pere umbra supărării, ier obiectele mai de rënd căștigă valöre și interes.

Severin eră un tinër ce vedea Elmira acum äntăia dată, cu tôte că auđise numele lui de nenumerate ori, dela acei studinți, ce veniau din când în când la ei. Cu atât mai bine însă o cunoșcea el, căci cine din junimea academică nu cunoșcea pe mica Elmira, fiica invetătorului Scurtescu? Cine se nu o fie cunoscut, apoi se nu fie dis cu vecinii: „Elmira nu va fi frumoșă, dar o fetă aședată și foarte deșteptă“.

Șciea el asta, de și în toți anii ce trăi în zidurile aceluï oraș, nu fu nici odată la ei. Dovediä un fel de mândrie, o nepăsare potrivită de minune. cu modul ce prevenise periclul. Atențiunea fetei o sili a ascultä cu mai mult interes la el, și cu mai multă căldură de cum făcuse înaintea altora, și de cum îngăduiä naturelul ei închis.

Fumurösa cëtă lăsată pe ninsöre, prevesti timpurü apropierea serei. Observându-o Elmira, se găti spre a plecă. Se scolă și Severin ca și când înțelegându-se a o petrece, ca nu cum va se-i se mai întemple ceva.

Cu ea la olaltă, merse până la pórtă micei lor căsuțe, dar fär' a inträ i întinse mâna, și ea simți o lină stringere, ce-i aredică sângele în obraz.

Diua acësta și întemplămintele ei isbiră rădëcini în memoria Elmirei. Curagiul, ca una din cele mai puternice seducțiuni asupra femeii, înlänțase și copilësca ei minte, în care se săparä așa puține evenimente.

✂ Crescută ca floricea scutiță de vënturi, petrecü

tinăra vârstă fără alte griji, ca lecțiunile ei regulate, sburdarea cu frații mai mici, ori școala părintelui, unde se învățau în multe iubire și îndemănare. Acum de odată sărind în alte gânduri, se prinse la niște nepriecute temeri, incapabilă a desnodă caoticul lor ghem.

De fire rigidă și închisă, dar urmărind pe toți câți veniau la părinții ei, bătrâni și tineri, supărați ori voioși. Ii privise așa cum privim munții și riurile: c'un interes general; fără a iubi pe unul, ori a urî pe altul. Antaiul ce o silă a gândi altcum — fu Severin; i scăpase viața. Fără el o jăliau scumpii ei, ca pe una trecută în imperiul duhurilor. Generoasă nepăsare cu care s'a aruncat în pericol, îl înfățișă imaginării ei în o lumină mare, și foarte orbecătore.

De aceea când vădă după o săptămână doi tineri pe sub arborii curții, simți o grăbită bătaie de inimă, fiindu-i intențiunea a fugi. Dar ce puteau ei atunci presupune despre ea?

I primi foarte intimidată; nu găsiă vorbe, așa i se tulburase judecata. Numai venirea mamei o scăpă din confuziune, cutezând mai târziu a-ș redică ochii, dar aplecându-i foarte pripit, căci Severin încă se uită la ea cu o espresie ciudată.

Cu toate aste, încet pe încet i se resfră tulburarea; nesfiiă îl priviă întocmai ca pe consoțul seu Tasilo, ce cunoșcea mai de mult. Nu s'ar fi presupus, că în tăcerea ei de acum, făcea comparare critică, în fisio-ni-miele junilor oșpeți.

Scorbelise timpuriu colecțiunea lor de cărți, cetind mult, și dedându-se a pune spiritului eroii tuturor naratiunilor, ca pe niște icône vii și resufflând. Din ele i remase ingerminal un ideal: îl portă pe neștiute, cum portăm destiul.

Acest cap intunecos ținut cu fală, cunoșcea ea, de nenumerate ori i plulise tot pe un asemenea trup viguros, cum eră a lui Severin. Ier din așa o față mără, admirase totdeuna niște ochi mari, ce redicați în sus conțineau espresia unei organizațiuni energice, ve-hnată de o umbră visionară.

Sta surprinsă de incorporata iconă, până ce mama ei cu îndatorirea mulțămirii profunde, aduse valoarea curgiului. Aici luară și cealaltă parte. Severin însuși se rețină, învederat spre a nu căde în păcatul amoru-lui propriu. Venind însă vorba de patria lui muntosă, și traiul vânătoresc, cu infruntări de adevărate primej-dii, se răpi de odată în luptă aprigă, cu monotonia traiului orășenesc.

E de prisos a spune, că dase avânt unor idei pe cât de poetice, atât și de furtunose. Pasiunata vibrare a glasului seu, se repetă ca un echo în sufletul Elmirei. Nici odată nu ademenise ceva interesul ei în așa grad; sta de o potrivă sguduită, deșteptată și stre-bătută.

După un pătrar de cēs, Tasilo și el se scolară. Dna Scurtescu părea a nu fi avut destul timp spre a-i mulțămi; i stringea mâna, rugându-l să mai vină. El se închină promițând, și aruncând o privire repede, ce atinse pe Elmira ca un fulger.

Ei plecară, ier ea urmată de fidelul Hector, eși a-ș recori fruntea la vântul ce scutură tufele încărcate de chidă. Mai de multe ori opri în loc, fără a ști pentru ce? Ciudat! seninul sufletului începă a i se schimbă; înfricări neintemeiate o cuprinsă. De atunci ori când rostiau părinții numele lui Severin, simțiă că roșeșce până la frunte.

Îl văduse odată din întâmplare, a două oră din politeță; nu eră periculos a se ocupa așa mult cu el?

— Că gândește la el, e numai din recunoștință; recunoștință adâncă, — șoptiă adese înainte de a-și pune capul pe căpătâi.

* * *

Carnevalul nu atinse bine calea-i de aur, și veselia începă împrășchiarea serbărilor, aducând pe întrecute: nădejdi și bucurii, fragedelor tinereți.

Orașul eră capitala provinciei, avea încungiur istoric, și o societate vestită în gust, și neobosită de-a atrage pe orizontul ei cele mai admirate stele artistice, ce din când în când se iviau în diferite părți a lumii mari. Dar din asta societate esecivită românii nu făceau parte. Cei chieași a-i introduce acolo, de mult zăpă-ciră în niște pitici, luați drept nebuni de curte la străini. Românași curați la conștiință, de și mulți în număr, nu mișcau nici la deal, nici la vale, dora din firea lor anevioasă în întreprinderi. Destul că slăteau cu bra-țele în sin, până i treși vestea: că arcușul unui june virtos veni, pentru a le trage la urechiă, un — concert.

Atata fu de ajuns. Ce se numiă român în frac ori opincă, din loc și giur, luă parte la asta serbare națională. Și eră triumf în trăsurile astor vârstari a stră-vechiului stejar, ascultând cântul munteanului, frămetul frunzei și doinarea ciobanului. Resună suspinul și veselia; amarul și bucuria prin sala redutei; resună ca o armonie ce legănă și desfăta ca visul. Ascultau bie-ții cu simț înălțat; mulți cu o lacrimă în genă.

Și precum farmecele desamortesc pe letargiați, așa se inviă generațiunea mai tinăra, pentru un bal filantropic. Întreprindere de laudă în unele vremuri, ce cumpenesc în dece cumpene crucierul jertfit, cutărui scop comun.

Se apropiă sēra care se concentreze de nou prietenii cu prieteni, și român cu român. Tresăriau inimii tinere în așteptare; picioare săltau de o muzică ce se legănă în vezduh.

Socotiră și părinții Elmirei ai face asta desfătare, mai cu semă știind, că în societate învățăm acele, ce în carte ne par seci și fără interes.

Neversati în formele civilizațiunii moderne, dar cu fundamentul unei judecări sănătoșe, nu uitară, că Elmira fu lipsită de multe plăceri, în care alte fete se desmărdă timpuriu. Eră străină chiar de aceea insoțire, ce esistă între vârstnice, și cure la anumită vreme le umple sufletul cu fericiri voioșe. Erău fete mari amicele copilăriei, ier ea sta și acum la carte zimbând fă-lōsă când dicea părintele: „Elmira va fi o învățatorēsă harnică“.

Propunerea balului primă, ca o fetiță ce încă nu zări așa ceva. Curiositatea i se escită în mare grad.

Nu eră înșelare, dizele porniră a trece amuncă, cu toate că mica pregătire i produse o activitate căldurōsă.

Cu cât se apropiă sēra, neastēmperul i creșcea. Ier când opri înaintea oglindei cu pērul buclat, și în vestmēt rozai, cōsaș nu se mai recunoscū.

— Tot e bine! — dize iubitorēa mamă muștrând simpla gătēlă, ce nu avea alta podōbă, ca acurateța cu care se alipiă de talia subțire a fetei.

— Ești ca o flōre! — șopti Lia uimită, până ce Iancu susținū: „că numai un ānger pōte semēnă cu sora Elmira!“

Ea sărută pe toți, deosebit pe micii admirători, ce apucară a învăț horă lângă ea. Iubilarca lor o făcū să uite, că încă nu sosise ora plecării.

Neastēmperul ce o dominase, peri cu cât se apropiă de sala iluminată, din care rāteciă cāte un sunet voios. Avū un suris pe buze, dar și acela se șterse vădend prin piramidele din flori, găteli frumoșe: civili-lul negru, uniforme lucitoare, și acele vestminte ele-gante, a căror materii aruncă undulațiuni lungi și subline.

Nu le cuprinse încă, nici cuteză a păși spre ele.

când se ivi Severin, cu acea curtoasie ce dice: te-am așteptat!

Făr' a-i răspunde o vorbă, deveni foarte slabă, cât lăsa a o conduce la locul unde voi el.

Orchestra cântă, melodia valsului se răspândia lângurasă, când împinsă de un nepriceput simțiment Elmira vru a spune mamei, să plece acasă. Dar Tasilu o rugă, pentru o tură.

Machinalmente păși, părându-i că păreții se întorc în un vârtej nebun. Trecându-i emoțiunea, prin părechile fantasticului joc găsi pe Severin, răzimat de stêlpu colonadei. Redicase și el capul; în acel moment drépta lui căutătură o nimeri.

Fără îndoielă observând intristarea ei, prinse milă, și trecu lângă dna Scurtescu unde remase un scaun gol. Sfârșindu-se melodia, jocătorii conduse pe Elmira lângă mama ei, Severin o invită. Pricepând, că se încurcă la vorbă, i întinse carnetul, din care erau mai multe jocuri subtrase. Pe o altă pagină se inserise, pentru o Romană și un cadril. Apoi dându-i brațul, făcură rondă după măndrele dame, a căror risuri drăgălașe atrageau junii, ca florile niște fluturi de văr.

Deveni și Severin ca ceialaltii, și eră observată apariția lui voinicosă așa, că ori ce străin întrebă despre el, Elmira încă se reeuluse, și eră nemăestrită istețimea cu care întimpină asta lume, ce își lăsase grigele pe pusti hotare. Ea se uită la Severin ca la un voinic al poveștii, el i admiră buchetul; el ceru o frunză, ea fără preget i întinse buchetul întreg.

Atunci o serină strelucire se puse în trăsurile lui.

— Uită! — dice el drăgostos, — cerui frunza, pentru a găsi analogie între vis și realitate.

— În ce vis? — întrebă ea môle.

— În un vis deosebit, precum a fost și prima noastră întâlnire, — răspunde Severin serios. Stam pe termul unei ape, ce se bătea ferbândă în redicăturile ei. Valuri cu valuri se rupeau în surd murmur, covârșit de un strigăt lung, și îndepărtat. Ascultai furtunoasă lovire a undelor spumose, când strebătū strigătul de nou, acum ca un gemet apropiat. Silind a găsi direcțiunea, îmi năluai încă sub oglinda apei cevaș, ce luptă a ajunge în sus. Nu pricepeam ce e, dar trecând un val mai linpede ca celelalte, se aretă o față palidă ca mórtea. O recunoscu; eră Maria Elena. În precurgearea momentului, sării după ea. Niște împinsături fără tempo, un greumânt, me trăgea spre fund; apoi o alta sfortare, și ea scăpată în brațele mele, fu scosă afară. Atunci nu știu cum, o feerie noptatică păliă ținutul; talazele riului se retraseră pacinice în alvia lor, ier spre resărit mijă a zori. Sânta tăcere a acestei răpitoare priveliște, me reocă de ostenele pășite, când din un vapor azuriu te vedui pe dta, oferându-mi asemenea flori, cum țin și acum delicatele-ți mâni. E bine! ride-me, că eu ca bărbat visez, dar spune: afli și dta farmecul din vis, în realitatea de acum?

— Dar, — intrerupse Elmira, — cine e Maria Elena?

— Cine? — repetă el uimit, că nu ghicise instinctul ei femeiesc. E ființa carei am închinat viața, cu care nu numai, că sêmni în multe, dar une ori prind a crede, că sânteti una și aceeași persoană iubită...

Sêmnalul dat fu pré nimerit, curmând o conversa-re, ce mai că luase caracterul unei dechierări. Severin încă pricepū, că merse pré departe, comițând de nu greșelă, dar imprudintă a intimidă de nou asta fețișă, ce abia cuteză întâlnirea privirii sale adânci.

— Cuvântul, — murmură neîndestulit cu sine, — cuvântul e esistența cugetării; și cugetele vin și se due

ca norii, omul nu este creatorul lor, dar pôte fi stăpânul lor.

Din norocire veselă eră pe tôte părțile, așa nici Elmira nu putu resuma cele audite. Numai ajunsă în chilia ei, singură în vederea vestimentului și-a reminiscențelor de bal, i reveniră de nou.

Nu grăbi deci a cercă odihnă, ier când o făcū, somnul fugi, și întunerecul se împoporă de figuri mărețe, ce săltau după o musică scrisă de ângeri. Condusă de aripi imagine, se credea pe un nemărginit imperiu locuit de umbre, ce le domină un unic bărbat, falnic ca semideul pogorit din sferile altor lumi...

— Oh Dómne! — esclamá în nevinovata ei temere, — la ce este mulțămirea cătră acest Severin așa mare, cât neintrerupt să lumineze icóna lui?

Când se recreă de somnulețul avut, eră diminéța albă. La palidul sóre sburdă Iancu cu alți băieți, ier mica Lia aduse Elmirei vestea, că dșora Marta veni a află despre balul trecut.

O idee subită trecu fetei, persóna anunțată eră în vêrstă; petrecuse multe și bune și rele. Dar se curmă idea îndată ce o vedū intrând cu brațe deschise. Elmira își puse capul pe umerul ei.

— Să aud, — dice cu zimbet înțelept, — cum te simți după ântăiul debut?

— Oh! de ai ști...

— Ce, că Severin a fost cu dta în tótă atențiunea ființei sale distinse?

— O ști?...

— Cum nu! Cetesc din asta înroșire, ce este resăritul unui sóre în fragedul dtale intern.

Elmira se învăpăia ca focul, rostind:

— Sânt adânc mulțămitoare pentru fapta lui!

— Bine, bine! recunoștința îți șede ca unei copile bune. Cât pentru fapta, o severșia și altui, căci nobleța e temelía naturei sale. Ce ai răspunde însă, când el încântat ar gândi la dta, și nu la mulțămirile dtale?

Elmira tresări supriusă.

— Atunci ce așa nutri, ar fi ură, — grăi cerbicósă.

— Dela ură până la amor, e numai o pășire scurtă.

— Ce întrebi dară? Știu eu din aste ceva?

— Nu acum, așteptă însă — fericirea îți va tēmăci aste flori, ce te trec dulci și infricate.

Elmira tăcu, întocmai ca înaintea unei protectore, ce luase cu putere frênele destinului.

II.

Nu eră ceva a întâmplării, ca feta să reiee vechile ocupațiuni, tot cu iubirea îndatinată. Nici că se putea altcum. Casnica ei educațiune nu avea molițiune, de și aretase timpuriu mari aplicări a petrece în șcôla părintelui, une ori cu o carte, alte ori supraveghiând cutare clasă; mai ades lucrând la brodării, în care desvoltase talent deosebit.

Dar pentru aste, auđi dogeniri aspre. Mama susținea, că dela fete se recer mai folositoare lucruri, decât a ședē în șcôlă, sêu a munci cu césurile, pentru o împunsătură de tehnică mai complicată. Și ori cât își puse părintele obiecțiunea: că și fetele sē se indeletnicescă în o specialitate, ce ar amelioră lipsele unui viitor funest, pricina ei staveri: „Diminéța economiei casnice, după amêdul acului, ier sera da rënd musiciei, cetitului și altor distrageri culturale”.

Precum eră Scurtescu consciințos în chiemarea sa, așa i sta și soția ca economă sdravenă, prețuind timpul cu scumpătate. Venitul nu le eră mare, nici de trăit, nici de murit, cum dice unii. Dar pe munca onestă,

se revărsa spor. Lucrau amândoi voinicește, învingând lipsele ce întâlnesc alții, pe asta cale modestă. Lucrau neobosiți, având a-și ajuta pe câte un nenorocit, ce poftia darul lui Dzeu pe asta păreche, neclătită în stîm și credința lor.

Ca părinți nutriau nemărginită iubire, dar neuitând a deda copiii la o ordine și diligență neîntreruptă, i creșeau după legile firei sănătoșe, nu după prescrișele unor mode nestatornice.

Din trei copii, Elmira eră cea mai mare, și nu se putea spune, că e prę sus, ori prę jos și nepricepută. Instrucțiunea primită da spiritului ei ore-care inteligență, și-o judecată ageră. După caracter trecea de o închisă righiditate, însă o flóre, o poesie, un apus de sóre, rupia fantasiei sbor până la estas. Cu necunoscuți eră rece, dar cătră scumpii ei, ori alte persoane apropiate, dovedia iubirea cea mai căldurosă.

Internal ei eră un propriu amestec, de veselie și îngăndurare; ris și tăcere tot odată.

Preferințe corporale nu avea, și asta șeiea ea mai bine. Subțire nu prę înaltă, cu față palidă și ochi căprii, peste care negreța lungilor gene rivalisă cu a sprincenelor arcuite. Fruntea boltită se incadră de pęcăștan, dar făr' ai da frumșeți, grații, ce răpesc crieri și cuceresc inimi. Trebuie să te dedai cu ea, pentru a găsi ascunsa armonie a trășurilor, precum trebuie și ea să se emoționeze, spre a deveni mai căldă, în cătva și mai simpatică.

De amintit erau numai dinții albi, și mările gin-gașe, ce lucrau ori ce pufuri, făr' a le lăsă linii de imbotiri. Înșe ce laude ori atribute erau aste, pentru o fęcă de șese-spre-dece ani? Ce podóbe pentru un suflet senin, și o imagine de copil focos?

Și totuș întorse ursita și pentru ea o altă pagină! Pagină mândră, foia verde după care se desvóltă flóreia juniei.

Sosit pe neștiute acest neasemenaver interval de vreme, o confundă în visări delicioșe, ce reveniau ori când doria a le isgoni.

Eră în o după amiéd. clavirul sta deschis, un cânt nestudiat zăcea pe pult, dar Elmira prinđend conturile brodăriei, visă... În lărmurirea copiilor din chilia vecină, forfecă mama niște pânzeturi, afară pică o ploită mēruntă și desă.

Incetând susurul, se pomeni, că Severin aștęptă în pręjma ei cu capul ud, ca și când din adins l'ar fi espus torentului.

Tresărind, nu putu alta face, decât a-i întinde un scaun.

Instinctul lui ghiiei surprinderea. C'un timbru rugător dișe:

— Iértă! n'am avut astęmpęc departe de dta; am trebuit să te ved... să-ți aud glasul...

— Dzeul meu! — esclamá ea, — ți s'a întęmplat ceva?

— Maria Elena a murit! — roști c'un strigăt apęsat. Mi-a fost idol... vieță. Aș peri sub cruda lovire, dar în dta ce porți chipul ei, ceriul mi-a dat o alta credință... o alta nădejde. Voi călcă durerea... voi înfruntă restristele pentru o fıntı... pentru dta!

Le spuse nădușit de plâns, dar așă hotărît și convingător, căt perdęnd Elmira adevęratul sens, cuprinse numai atât: că ființa iubită de el, eră mórtă... mórtă...

Pricepu asta, și împinsă de milă i întinse mările șoptind:

— Sęrmana Maria!

— Maria? — repetă el. Oh! Elmira, eu sânt nenorocitul, bătut de Dumneđeu!

— Sęrmane dle Severin! — dișe ea sburată de lacrimi.

— Mulțam! — grăi plecându-se a sărută mâna înroată de mângăioșele picuri.

De atunci cu recunoșeința ei se uni și compătimirea. Repetă, că deliciosul simțiment ce o incântă eră mulțămirea; ięc doioșia — partea ce luă la suferințele lui.

Și nimic nu e mai legitim, decât a-ți închină cugetarea acelu ce ți-a făcut bine; și-a plęnge când sufletul lui e inundat de întristări!

Cu tóte ghiie, că stăpânindu-o aste dóue simțiri, putea ajunge în răteciri. Se înfióră cu gróză, cum te înfióră un câmp veștedit. Apoi cu capul în sus, iș făgădui a margini simțirile. O și ținea, dar chiar pe atunci începu Severin a-i visita; une ori pe frig, seu tocmai prin vremuri de lapariță și vęc.

Părinții Elmirei il întimpinară cu acea voie, cu care primiau pe ori ce óspe. Nu aveau forme, nici acea poleită prefacere, sub care ades svęrcoleșce displăcerea, ura seu maliția. Ospitali ca românul nepăngărit, erau veseli de venirea lui, de și il găsira prę schimbat, și cu capul în grigi. Il întorcea câte odată Elmira la glumă, ori Iancu și Lia, ce rivalisau a se redică în favorul lui.

Linișcit din afară, dar săpat în inimă, fu nemișcat de asta primire curată, lipsită de ținte ascunse. O pręțuia mai mult pentru nevinovația simțimentelor, în care nime nu întrebă: ce-i este scopul, și ce îndemn au vișitele sale?

Petreceau la olaltă, une ori alergând seu povestind cu cei mici, alte ori căutând prin curte inmuğurații cărligei, mai ades cetind pe ręcnd tare, din diare seu din operile lui Alecsandri și Bolintinean, la care ascultau cu toți.

Glasul Elmirei avea ceva pasionat, Severin ascultă cu drag; recitarea ei zugrăvia cu mare fidelitate idea autorului. Ce trecea buzele ei, nu sună a fi cetit, ci vorbit din un suflet focos. De ascultă cineva făr' a o vedé, jură că o persoană cu grele suferințe istoriseșce amăgirile unor ani trecuți.

(Va urmă.)

Emilia Lungu.

Întrebat-am...

Întrebat-am eu odată

Pe o babă fermecată,

Sę me 'nvețe ce să fac,

Ca de dor să-mi aflu leac?

Clătinând, din capu-i sur,

Mestecând, bobii în ciur,

Ridea baba, tot a ris,

Și ridęnd apoi mi-a diș:

„Lasă gândul de scăpare,

Bóla ta, leac chiar de are.

Caută de nu-l află,

El ți-ar frânge inima.

Ai răbdare, vremea sbórá,

Ea ce nașce, ięc omórá,

Și ca flori ce veștejesc,

Dorurile se sfęrșesc*.

Ce-a diș baba n'am făcut,

Dorul aprig mi-a trecut;

Dar de leacul ce-am allat

Inima mi s'a sfęrmat.

Matilda Poni.

Frumósa satului.

Dietetica diverselor organe ale corpului nostru.

IV.

Dietetica organului de miros.

Organul acesta își are reședința sa în nas. Nasul constă din un fundament de os, ce poartă un adaus complicat de sgârciu. Ambele, osul și sgârciul, sunt acoperite cu pele, care e legată mai strâns de sgârciu, decât de os. Facultatea nasului de a mirosi însă nu se trage de aici, ci ea este basată pe pelea cea umedă, ce zace în interiorul nasului și acoperă toate incolăcirile complicate ale cavității sale.

Prin ramificările nervului olfactor (de miros) devine regiunea supremă a pelei aceleia organul unei energii specifice de simț (miros.) Partea inferioară a nasului nu servește mirosului, ci ea se privește mai mult de sentinela organelor de respirațiune. Nici un corp străin nu poate intra în nas, fără de a fi aruncat afară prin un strănutat puternic.

Pelea aceea a nasului ne servește în casuri de asfisie și leșinare de un loc pre ușor pentru aplicarea remediilor revivitoare și iritătoare, și nici un organ nu influențează prin iritațiunea proprie atât de puternic asupra crerilor, ca acesta.

Mirosul stă cu inspirația într'o legatură așa de strânsă, precum stă gustul cu mestecatul și înghițitul. Materiile ce au de a fi mirosite, încă trebuie să treacă pe lângă membranele acele cu oreș-care iuțelă; pentru aceea acela ce voiește să examineze un miros, sorbe aerul în trăsuri adânci. Parfumul cel mai ager nu-l vom mirosi, decât nu-l vom inspira. Întrerupând respirația, vom pute trece prin puterea cea mai oribilă, fără a fi incomodați de greutatea ei.

De oră-ce organul mirosului numai atunci va pute corespunde bine, decât este în cea mai deplină sănătate, trebuie să vedem să-l ferim cât se poate de bine de morburii. Puterea mirosului mai îngrabă se perde prin degenerarea pelei umede în urma morburilor, decât prin iritamentele cele mai puternice. Mirosul și atunci nu-l simțim, — când pelea aceea este uscată sau când ea e acoperită cu o pătură pre grosă de umezală.

Copiiilor să le curățăm nasul adese-ori și bine și să nu le permitem nici odată a se sgăria cu degetul său cu un lemn în el. Ori ce leziune mecanică poate aduce cu sine totala pierdere a mirosului; de aceea să păzim nasul de ori ce influență inimică, cu atât mai mult, cu cât chiar și construcția anatomică a lui îl espune mai tare insultelor.

Recelele, precum și inspirarea de aer rece, ce produce de regulă catarhele de nas, să le evităm după putință. E constatat pe deplin, că un organ carele este cercetat de multe ori de morburii, nu mai e absolut normal, ci rămâne în parte patologic, neputând funcționa, după cum i eră odată obiceiul.

Când mirosim substanțe necunoscute sau flori, să fim totdeauna cu atențiune, pentru că pre ușor se poate întempla, ca să inhalăm unele materii inimice corpului nostru sau chiar și insectele, ce umblă pe deasupra lor.

Tutunul de nas tras în cantități mari strică totdeauna organului de miros. Afară de aceea este o datină rea și urită. Weber dice: „Cine nu trage tutun de nas, încă nu este porc mreg”. Acest tutun poate strică și prin aceea, că e pachetat în plumb și din cauza aceea produce de multe ori intoxicari.

Forma nasului la nici o întemplanie nu se poate numi frumoasă, însă relațiunea lui față de celelalte părți

ale feței îl poate face frumos. De oră-ce nasul este partea cea mai prominentă a feței, de aceea bate și mai tare la ochi și defectul lui parțial și total prin degenerare sau vulnerare derogă feței mai mult decât alt defect al ei. În direcția acesta nu ne putem păzi destul.

V.

Dietetica organului de gustat.

Esperința de toate zilele ne învătă, cumcă cavitatea gurei este centrul organului gustului; cu deosebire în limbă se concentrează facultatea cea mai însemnată a gustului. Puterea acesta a lui se localizează în papilele (negei) limbei, ce acoperă ca niște mușinoie mici suprafața ei, putându-se vedea chiar bine și cu ochiul liber. Fieșce-care din aceste papile stă în legatură cu ramificațiunile cele mici ale nervului de gust.

Numai substanțele acele, cari se disolvă în fluiditatea gurei, fac pretensiunea de a pute fi gustate; în modul acesta putem simți gustul cel dulce, amar, acru etc. Finița gustului merge de multe ori așa departe, de sântem în stare să diferim substanțele una de alta cu mult mai bine, decât cu analizele chemice.

Causele cari apesă finița gustului sânt: o limbă pre uscată, precum și schimbări inflamatoare ale pelei ei; impresiunile pre intensive asupra limbei încă se pot însiră aici, ele obosesc organul.

Gustul unei substanțe de multe ori ridică sau apesă gustul altei substanțe; așa vedem, cumcă gustul brânzei ridică pe acela al vinului, gustul dulce îl strică.

Cu toate că gustul are dreptul de a se numi sentinela organelor de mistuire, el totuș își nu împlinesce totdeauna chemarea acesta, pentru că pre ușor se înșelă. Esistă d. e. vinuri, cari sânt plăcute și altele ier, cari n'au nici un gust; tot așa și gustul indiferent al atâtor mâncări și beuturi stricaciöse corpului de sigur că nu pot fi recomandate pentru toate zilele.

Gustul e singurul simț, carele se direge cu elateca; copiii sânt lingăi pentru dulceturi, însă nici decât gourmani pentru o bucătărie fină.

La dejudecarea asupra unei speci de gust contribuie atât organul de pipăire al limbei, de miros al nasului, cât și organul vederii. Din ce stă o materie mai mult în gură, din ce o gustăm și mai bine; urmază deci pentru împedecarea unui gust rău, de a înghiți mai îngrabă substanța adusă odată în gură.

Pentru păstrarea gustului în intensitate cât mai curată și puternică, se recomandă, după cele premise, cultivarea și păzirea cea mai strictă a organelor gurei, cu deosebire a limbei. Prin iritamentele pre puternice, prin substanțe agere și ardende, pre ușor se pot aduce modificări patologice în pelița ei, — în papilele de gust și în nervii ei. Să ne păzim de întrebuițarea pre multă de ardeiu, usturoiu, de tutun, de alcoolice, sări, precum și de substanțe pre calde sau pre reci. Substanțele ce ne aduc vătămări în gură, ose de pești, dinți ascuțiți, ier sânt de delăturat. Cu deosebire să se ferescă copiii cei mici de întrebuițarea acelor jucării, ce le-ar pute cauză leziune în gură.

Despre tutunari și beutorii cei mari e cunoscut pe deplin, că ei nu se bucură de un gust așa fin: la ei numai substanțele cele agere mai pot străbate pelea cea grosă a limbei lor. Astfel de indiviți de regulă posed o limbă grosă, de o colore alburie și de o consistență môle.

Gura să o ținem totdeauna în cea mai mare curățenie și în toate zilele să ne spălăm atât dinții, cât și limba, cu perie și cu rădător de limbă.

VI.

Dietetica organului de pipăit.

Facultatea simțului, un atribut al tuturor părților organice ale unui individ, cu excepțiunea țeseturilor cărnoase, se dezvoltă în pele ca un organ de pipăit. El ne chiarifică despre însușirile mecanice ale corpurilor lumii esterne, despre forma, greutatea, tărimea, temperatura lor.

Facultatea pelei de a simți, depinde dela mulțimea și fineța nervilor sensitivi a ei și se exprimă într-o mulțime de graduri, ce zac între durere și plăcere. Pentru a pute pipăi, nu ajunge numai simțirea obiectelor prin nervii sensitivi ai pelei; ci se recere la actul acesta și punerea în activitate a mușchilor. Ca să delectăm estensitatea, forma, tărimea și ecalitatea suprafeței corpurilor, se condiționează ca respectiva pele să fie dotată cu o mare facultate a simțului, bună-ora ca degetele, ca așa pipăind și apăsând, să devenim conșcii despre ecalitatea mecanică a corpurilor.

Fiziologii se duc în privința organelor de simț și mai departe: diferind un organ de simțirea temperaturii, a răcelei și căldurii, și un alt organ prin carele se poate exprima simțul comun, carele e mai bine dezvoltat în mușchi. Ostenela, ecalitatea puterii etc. se poate apreția numai prin acesta.

Dietetica organului de pipăit pretinde, ca să păzim pelea dămpeună cu papilele ei de toate influințele, ce i-ar pute aduce daune și lesiuni. O deosebită atențiune în privința acesta se dăm vârfului degetelor, precum și limbei. Vătămările, căldurile mari și răcelile, precum și apăsarea mare și continuă poate strică acestui organ prin aceea, că ori contribuie la îngroșarea ori la subțierea pră mare a pelei.

În privința culturai pelei, unghiilor, precum și a părului, vom ave ocașiune a tracta mai pe larg într' alt loc.

Dr. Ioan Moga.

Descânțece din Bucovina.

I.

De spăriat.

'a sinccat.
S'a mănecat
N. dela casa ei,
Dela mēsa ei,
Grasă și frumōsă,
Sprintină și voiōsă.
Când a fost:
La meș de cale,
De cărare
Nainte ieșitu-i-o
În cale opritu-o
B o r z a * înborzată,
Borza înfocată,
Borza uriciōsă,
Borza fiorōsă,
Borza s e ă r i n d ă u a, *
Cu ochii sgăiți,
Cu dinți rinjiți,
Din gură molfăind
Din ochi clipind,
V a c u l *** s e - i s c u r t e
Dilele s e - i c i u n t e.
— Alelei Borză 'nborzată.
Borză înfocată,

Borză uriciōsă,
Borză fiorōsă!
La N. nu te duce.
Vacul nu-i scurtă,
Dilele nu-i ciuntă,
Ci mi te grăbeșce
Și mi te porneșce.
La Marea cea mare,
Că la Marea cea mare
Este-un peșce mare,
Aceluia vacul scurtă-i,
Dilele ciuntă-i.
N. s e r e m ă c e c u r a t ă ,
Luminată,
Ca maica ce-a dat'o,
Ca Deu ce-a lăsat'o.
Amin! amia!
Ca sōrele 'n sein!
Dela mine descânțecul,
Dela Ddeu lēcul!

N o t e.

Descânțecul acesta, cules dela o româncă din satul Bilca, mi l'a trāmis dl Toder Bumbac, preot.

Decă vre un prunc s e u și altul cineva din te miri ce causă s'a spăriat și prin urmare, când dōrme, tresare prin somn, începe a plānge și a strigă, prin nimică nu se pōte, după credința descântătoare, mai ușor și mai iute vindecă, decât prin descânțecul acesta, care se descântă în trei zile de frupt câte de trei ori pe zi și anume: deminēța, la amēș și sēra, și mai cu sēmă atunci, când cel spăriat dōrme.

Descântătōrea, nainte de-a începe a descântă, face un șumultet de pānză. Apoi, aprindēnd șumultetul acesta, învertindu-l nencetă împregnul celui spăriat și afumându-l cu dēnsul, pronunță versurile de mai sus ale descânțecului.

Decă însē cel bolnav s'a spăriat de un om, de un cāne, s e u de-o vită ōre-care, descântătōrea ie vr'o cățiva peri din capul, respective de pe trupul celui ce l'a spăriat și descântându-l, il afumă cu perii aceștia.

În cas când nu se află nici o descântătōre prin apropiere și prin urmare n'are cine s e - l descānte pe cel spăriat, atunci se dice că e de-ajuns și atāta, decă numai il afumă cu peri din capul s e u de pe trupul celui ce l'a spăriat. Dar ca spăriatul s e se afume cum se cade, când încep perii a arde și el se pune de-asupra fumului, îndătinēzā a se 'nvēli pe cap c'un lepedeu s e u și cu altă pānzătură.

* Sub „Borză” se 'nțelege aice o ființă mitologică daco-română, a cārei pasiune e de-a spăriā mai ales pe pruncii cei mici și a le causā prin acēsta nu numai bōlă, ci adese-ori chiar și mōrte. E o ființă, după cum ne-o arată și însuși descânțecul, nu numai uriciōsă, ci totodată și fōrte reutāciōsă.

În legatură cu numele acestei ființe cred că stă și următorul adiectiv, carele, mai ales în unele părți ale Bucovinei, este fōrte respāndit și anume „borz” fem. „bōrză”. Adj. acesta însēmă atāta cāt: sborșit, resfirat, infoiat, și se aplică mai cu sēmă la gāsele, a cāror pene sūnt crețe, sborșite, cari nu stau întinse și netede ca celelalte pene, ci infoiate și resfirate în tōte părțile.

Tot în legatură cu numele acestei ființe cred că vor fi stānd și numele a patru sate, a unui pāriu și a unei vāi din Moldova, cari tōte se numesc „Borzeșci”. (Veți: D. Frunțescu: „Dicționar topografic și statistic al Romāniei”. Bucureșci, 1872 p. 58.)

** S e ă r i n d ă u a e un cuvēnt, pe care nime nu

mi l'a putut explica, și care până acuma nu l'am mai auzit nici odată în viața mea.

*** Mulți români din Bucovina dic „vac” în loc de „véc”.

II.

Tot de spăriat.

Unde apuci.
Unde te duci.
Tu Buză neagră,*
Ponegră
Cu ochii boldiți.
Cu dinții rinjiți.
Cu pērul pālāind
La sōre sārind?
„— Cā eu apuc
Și me duc.
La N. sē-l sgariu,
Sē-l spariu
Prin somn
De domn,
Prin ris,
Prin plāus,
Prin strigāt.
Prin rācnet,
Prin spāima cea mare,
Prin grōzā și 'nfiōrare!
„— Tu Buză neagră,
Ponegră!
La N. nu te du,
Cī tu mi te du
În dēlul Galileului,
C'acolo te-aștēptā:
Ciute cu ciutōie,
Cerbi cu cerbōie
La muls aplecate.
La cōrne legānate.
Bine ospētate.
Acolo sē locuești,
Acolo sē trāești.
Acolo-i casa ta.
Acolo-i mēsa ta.
Pe-acelea le sgarie,
Pe acelea le sparie.
N. sē remāe voios
Și sānētos,
Curat
Și luminat.
Ca maică-sa cānd l'a făcut,
În diua cānd l'a nāscut.
Dela mine descāntecul,
Dela Dumneđu lēcul!

N o t e.

Descāntecul acesta mi l'a dictat Anisia Flore, romāncā din Ilișești.

Descāntătōrea descāntā de trei ori pe di: deminēta, la amēd și sēra, în trei diile de frupt, la spatele celui spāriat cu o rāmurică de mātūră, și dupā fiecare descāntare suflā de trei ori în cruciș asupra bolnavului și tot de-atātea ori stupeșce jos. Iērā dupā ce sfērșeșce de descāntat, pune rāmurica cea de mātūră sub capul spāriatului, ca acesta sē dōrmā peste nōpte pe dēnsa. Fācēnd acēsta, spune descāntătōrea, cā dupā trei diile cel spāriat se însānētoșezā, nu tresare, nu plānge, nici nu strigā mai mult prin somn.

* „Buză” din descāntecul acesta cred cā e aceeași

ființă mitologică, care e provenit și în descāntecul precedent, cu acea deosebire numai cā descāntătōrea n'a ținut bine în minte adevērata-i numire sēu n'a putut'o rosti cum se cade. E insē fōrte probabil cā „Borza”, ca o ființă fōrte fiorōsă și uritā și cu buzele negre, sē fie numitā de cātrā romāni și „Buză neagră”, mai ales cā romānii pe ōmenii cei urți și buzați i poreclesc în regulā „Buzilă”.

III.

Tot de spăriat.

S'a luat Bonza negru.*
Ponegru,
Cu piciōre grōse
Folticōse.**
Cu mānuri grōse
Folticōse,
Cu ochii sgāiți.
Cu dinții rinjiți,
Cu barba pānā 'n genunchi,
Cu pērul pānā 'n pāmēnt,
Cāutānd,
Cercānd,
Fagii surpānd,
Petrele sfārmānd,
Grozāvii fācēnd.
A gāndit,
A socotit,
Cā nime nu-l vede,
Nime nu-l aude.
Da l'a vēdūt
Și l'a auzit,
Maica Domnului
Din pōrta ceriului,
Și ea cum l'a vēdūt,
Cum l'a auzit,
Pōle albe-a 'ntins,
Calea i-a cuprius,
Și așā i-a diș:
„— Unde apuci.
Unde te duci,
Tu Bonzā negru,
Ponegru.
Cu piciōre grōse
Folticōse,
Cu mānuri grōse
Folticōse,
Cu ochii sgāiți,
Cu dinții rinjiți,
Cu barba pānā 'n genunchi,
Cu pērul pānā 'n pāmēnt,
Cāutānd
Cercānd,
Fagii surpānd,
Petrele sfārmānd,
Grozāvii fācēnd?
„— Cā eu apuc
Și me duc.
Pe N. sē-l s a r,***
Sē-l s p a r, †
Spaimā mare se-i trag.
În mari bōle sē-l bag!
„— Tu Bonzā negru,
Ponegru!
La N. nu te duce.
Cā la N. am fost eu

Cu trei zile mai nainte,
 Vêcul i-am întins,
 Zilele i-am lungit,
 Vięta i-am dăruit...
 Da te du 'n pădurea negră,
 C'acolo-i o stâncă negră,
 Iêr sub stâncă un voinic.
 Acela v'a sinecă,
 V'a mânecă
 Bici de foc în mână v'a luá,
 Munții va clătiná,
 Văile va tulburá...
 Acolo sai,
 Acolo spai.
 N. sê remăe curat,
 Luminat,
 Ca Dumneșeu ce l'a dat.
 Dela mine descântecul,
 Dela Dumneșeu lécul!

N o t e.

Descântătorea, o româncă din Sãn-Giorgiu în Transilvania, care mi-a dictat descântecul acesta, după ce a sfârșit de descântat, suflă de trei ori în cruciș asupra celui spăriat și tot de atâtea ori stupeșce jos. Prin această simplă procedură cugetă ea, că cel spăriat în curênd se 'nsânêtoșeză.

* „Bonză“. Aceșta ființă e aceeași, după părerea mea, care a provenit și n descânțele precedente. Merită a fi însemnat aice încă și aceea, că românii din Bucovina numesc „bonză“ și o specie de mușce, cari mușcă vêra fôrte rêu pe cai, și cari, când sbôră, produc un resunet deosebit. Iêr producerea resunetului acestuia îl exprimă ei prin verbul „a bonzâi“.

** Adj. „folticos“ sêu „fălticos“ după cum spun românii din unele părți ale Bucovinei, însemnă atâta cât: bolocanos, ciolănos, neproporționat, urit crescut.

*** „Sê-l sar“, adecă: sê-l fac sê sară prin somn. Fie-care prunc spăriat se dice că când dôrme, tresare și se aruncă prin somn.

† „Spar“ în loc de „spariu“ dela a spărie, e o formă, care până acuma n'am mai auđit'o.

S. FI. Marian.

Despre unele minerale combustibile.

— Studiu geologic-technologic. —

III.

Cărbunii de pământ sêu cărbunii brun.

Cărbune de pământ se numeșce acea specie de cărbune mineralic, care e mai bêtrână decăt torfa, ieră mai tineră decăt cărbunele de pêtă, și care a purces prin urmare pe calea putređirii din plantele crescute în formațiunea terțiară (miocenă!) Se presintă între sedimentele mai tinere, decăt formațiunea de cretă, formând așa numita formațiunea cărbunilor brun. Înșe une ori se află în formațiunea diluvială și aluvială, în care pușețiune s'au adus prin ôreș-care acțiune vulcanică sêu neptunică, de ôrece perioada acestor cărbuni cade numai în formațiunea terțiară. Sânt și astfel de straturi de cărbuni brun, care iêsă la lumina zilei, fiind totalminte fără coperemênt (Petroșeni în Ardêl.)

Petrefactele aflate în formațiunea terțiară ne dau cea mai clară dovêdă despre starea pământului nostru din timpul acela! S'a đis mai sus, că în formațiunea carboniferă a avut întreaga suprafață a pământului o climă tropică! Aceșta stare s'a schimbat mai târđiu

din ce în ce, astfel, încăt în epoca formațiunii cărbunilor brun altereză starea vegetațiunii de ceea a epocelor de mai nainte. Se pôte, că în prima formațiune a epocii kaenozoice a fost pământul cu ceva mai cald, decăt cum e acum, inse diferințele climatice au început aci a se ivi fôrte frapante.

E faptă cunoscută, că variațiunile plantelor au purces mai mult prin temperatura schimbătore a suprafeței pământului și prin cuprinsul diferitelor corpuri ale atmosferei, care condițiuni s'au modificat mereu-mereu așa, că nutrire plantelor nu s'a mai putut împlini cu o astfel de voluptate, ca la început. Ce influință are d. e. lățirea geografică asupra vegetațiunii în timpul nostru: ne arată următorul esemplu! Decăt primiv o pădure mai mare, apoi îndată ne convingem, că gorunul, fagul, plopul ni se înfătoșeză alternativ; însê decăt am voi, sê căutăm în adins între acești arbori: bambi, palmi și alte plante tropice, atunci ni va fi căutarea fără rezultat; tocmai așa de absurd ar fi și atunci, când am voi sê căutăm în Africa între palmi un brad, gorun, cer sêu fag.

Acește schimbări, acește relațiuni geografico-climatice au fost supuse fără îndoielă vegetațiunile din tôte formațiunile epocii kaenozoice. Lemnele frunđose, cari predominesc în formațiunea cărbunilor de pământ, dovedesc un grad al desvôltării cu mult mai important, decăt cum arată plantele formațiunilor de mai nainte. De și se presintă multe specii ale arborilor cu foi aculare (pini ș. a.), totuși arborii frunđoși (fagi, rachiti, arini, aluni) sânt cu mult mai îmbelșugați în formațiunea terțiară.

În părțile mai de jos, adeca la marginea formațiunii terțiare, cărbunele de pământ e cu mult mai compact, se rumpe în bucăți mari și neregulate, are o colóre mai mult sêu mai puțin brună-închisă, care trece câte-odată în negru, și în multe casuri consună pe deplin cu cărbunii de pêtă, așa, că între aceste dôue corpuri nu se pôte observă ver-un otar strict; ieră deschilirea lor se pôte numai prin unii factori chemici sêu geologici aduce la rezultat. Este constatat adeca, că cărbunele de pământ are o sgărietară brună și decăt îl încălđim cu hidrat de kali (KHO), apoi acesta primeșce o colóre brună, și că cu ocasiunea destilațiunii se rezultă numai acid oțelos pur sêu cu amoniac împreunat, până când cărbunele de pêtă posede o sgărietură negră, hidratul de kali nu devine de acela brun, ci roșu ca cărminul, și cu ocasiunea destilării se elibereză numai amoniac.

Înșe decăt luăm lucrul în sensul mai strict, apoi ne convingem, că nici aceste semne distingătore nu stau la tôte cărbunii de pământ sêu de pêtă, ci numai împregiurările geologice și paleontologice decid etatea, natura și esența relativă a cărbunilor respectivi, fiind că cărbunele de pământ nu apare nici odată în formațiunile epocii mesolitice, ci numai în una a epocii următore, adeca în form. terțiară.

Structura cărbunilor terțiară e ca de lemn, pământosă sêu compactă, de regulă structura lemnosă într'un astfel de grad e conservată, încăt la multe bucăți se pôte cunoșce fôrte ușor specia lemnului desfăcut. Bradul, arinul, fagul, gorunul formôza cele mai generale remășițe ale cărbunilor brun și arată o străformare complinită în vegetațiunea din periodul cărbunilor. Acește sânt adevêrate păduri mineralice, care se deschilinesc de straturile cărbunilor de pêtă prin o întinsură mai mică și prin o aședare mai puțin păturosă. Cu cât e cărbunele brun mai tiner, cu atât mai deschisă e colóre și cu atât mai fărmičiosă, mai puțin compactă devine structura sa, până în fine se arată cărbunele de tot țerinos și mai nici decum carbonificat; aceșta e apoi trecătura dela cărbune în torfă, ce se în-

trebuiețază și se exploatează — precum vom vedea mai la vale — tocmai așa, ca și torfa.

Cărbunii de pământ au o frântură neegală seu scoică formă; colorea e deschisă, brună închisă, brună neagră seu de tot neagră. Lustrul e seu unsuros seu nu posedă de fel nici un lustru. După compusețiunea sa stă mai aproape de arbore, decât de cărbunele de pământ; are 55—75% carbon, mai mult bitumen și mai multe părți pământoase. Nu se topește în foc ca unele specii de cărbune de pământ, e însă mai ușor aprindiver și arde cu o flacără funinginosă, desvoltând un miros a părilit și relăsând o cățătime însemnată de cenușe.

Variațiunile cărbunilor brunii sunt următoarele:

1) Cărbune mineralic de lemn seu: lignit, seu cărbune fibros, posedă o formă și structură ca de lemn; colorea sa e galbenă seu de tot brună închisă. Acesta e specia cea mai tinără a cărbunilor brunii.

2) Cărbune foios: din frunze plantare compus, cu o structură pătură și cu o coloare brună închisă. Între unicele foite se presintă de multe ori remășițe organice, precum: pești, frunze de plante dicotyledonice ș. a.

3) Cărbunele comun: e mai mult seu mai puțin solid și compact, cu colorea brună deschisă seu închisă; frântura are un lustru unsuros.

Aceste variațiuni forméză adese-ori o trecătură în următorea specie:

4) Cărbune sguros: de o compozițiune țerină, de o pipăire aspră și d'o coloare brună deschisă seu închisă. Aici se ține așa numita umbra kólnică, care se întrebunțază în pictură.

5) Cărbune reșinos, cu o frântură scoică și cu un lustru unsuros, posedă între toate până acum amintite variațiuni cea mai mare țărime și are o asemenea foarte mare cu cărbunii de pământ; nu arată nici odată structură de lemn. Colorea e neagră; sgărietura brună.

6) Gagat: e compact; scoicăform; negru închis, și e așa de tare și puțin fărmiicios, încât se poate bine preformă (scule de dolii).

Gradul încăldirei, gradul de foc al cărbunilor brunii e mai mic decât al cărbunilor de pământ. Cărbunele brun și are în industrie aplicări multiple: se întrebunțază la ferberea petrei acre (alumine), la fabricarea acidului sulfatic; cenușa se întrebunțază spre gătirea pământului, ieră din cărbunii reșinoși și din gagat se fac diferite decorațiuni. Tote aceste întrebunțări însă sunt așa dicend numai laturale! În timpul mai nou vedem aplicarea acestor cărbuni tocmai așa de lătită, ca și a cărbunilor de pământ. La topirea diferitelor metale și mai cu semă în așa numita făurărie se suplănește în foarte multe locuri cărbunele de pământ prin cel de pământ. Industria tehnică din Stiria, din Boemia, din Sachsonia are de mulțamit numai cărbunilor brunii starea lor la trépta de acum ajunsă. De orece aceea substanță, care e cunoscută sub numirea generală: bitumen, se află în productul acestei formațiuni — adeca în masa cărbunilor de pământ — așa în starea fluidă, ca și încliegată, de aceea se produc în timpul modern din cărbuni brunii unele materiale de iluminat, precum sunt: fotogenul fluid și parafinul solid ca cêra.

G. Pocrean.

Animalele din legende.

În istoria moralei de Hartpole Lecky, forméză o parte foarte interesantă și aceea particularitate, care tratéză despre opiniunea omienilor și a evenimentelor, față cu regnul animal.

Purtarea blândă și delicată față cu animalele, în

adevăr că în totdeuna, arată cultură și inimă bună, dar în acesta privință e foarte greu de a stabili o axiomă generală. Au fost popore neculte și sêlbaticie, cari iubiau cu pasiune unele animale, ba le și adora, pe când popore foarte culte se distrau în lupta și turburarea lor, asemenea deviațiuni isbitore sunt și în caracterul omului. Spiritul nobil, Spinoza, se delectă în agonia muștelor ce aruncă în țesătura păianjăului, pe când sangvinarul Marat, iubiă foarte mult porumbeii. După Baco aplicarea omului spre bine este un simțemânt așa de mare și profunz, în cât decă nu are ocaziune a se manifestă față cu omienii, se întorce spre alte ființe vii. Acesta se poate vedea la turcii, popor altfel necivilizat, care de și este entusiasmă, iubește foarte mult animalele, împărțind alemosă cănilor și păsărilor. La Constantinopole eră aproape sê bată cu petre pe un copil creștin, care tratase în mod nemilos o pasere cu cioc lung. În Egipt, unde vieța omului nu avea nici un sens, existau spitale pentru pisicele bêtâne, nutrind cu blândete și unele insecte grețose; pe când în Anglita umanitară, existau până mai ieri, lupte de guz-gani și cocoși ca distracțiune publică. Domițian face excepțiune din cele susținute de Bacon: acesta omoriă și muștele cu pasiune, când nu putea sê omore omieni.

Dispoziții și legi pentru apărarea animalelor au existat și în anticitate. În Egipt venerau boul (apis) ca o emblemă a civilizațiunii, fiind factorul agriculturii. Testamentul vechiu e plin de precepte pentru tratarea cu blândete a animalelor, că boul nu trebuie înjugat la plug, alături cu asinul, nici animalele omorite cu puii, și a nu le luă ouele, etc.

La vechii romani eră păcat de mörte, de-a omori boul, acest cultivator al pământului. În Grecia, în străvechime ucigătorii boilor erau pedepsiți și cu mörte. Aici ca și în Ierusalim, paserea găsiă asil, și röndunica cuib (după bardul psalmilor) chiar în altarele bisericilor. Xenocrates a simțit o nespusă bucurie când a putut sê scape o pasere, care s'a refugiat pe peptul seu, persecutată de un vultur, apoi a liberat'o dicend discipulilor sêi: omul cel bun nu refusă nici odată ajutorarea ființelor persecutate! Păsările stabilite prin coridorele bisericilor, nu eră permis a le supără: athenienii au condamnat la mörte pe un ștrengar care a omorît păsările încuibate în biserica lui Aesculap.

Cum se schimbă acest tablou sub cesarii depravați! Sub Caligula într'o singură și s'au omorît la spectacolele din circ 400 urși, ieră sub Claudiu 300, toți pentru distracțiune publicului. Sub Nero se luptau în circ 400 tigrii cu elefanții și taurii, ieră soldații sêi au măcelărit 400 urși și 300 lei. Serbarea de 100 țile cu ocazia inaugurării coloseului sub Titu, a costat vieța a 500 fiere, ieră Traian cu ocazia serbării secunde sale victorii în Dacia, a omorît în 4 luni 11 mii de animale. În acest timp se luptau și rinocerii, crocodilii, girafii etc. spre împestrițarea spectacolului sanguinar.

Cu toate acestea, literatura latină în totdeuna a fost plină de precepte pentru tratarea blândă a animalelor. — În poemele lui Virgil aceste precepte forméză o trăsătură fină și răpitore. Lucrețiu descrie în mod atingător suferințele unei vaci, al cărei vițel a fost tăiat pentru sacrificii. Plutarch scrie, că n'a putut nici odată sê vëndă boii sêi îmbetrăniți, cari în tinerete l'au servit cu credință. Ovid încă a dat curs unor sentimente de acest gen. Catul descrie frumos ochii Lesbiei, roșiți de plâns pentru o pasere iubită, care a murit. Apolinu de Tyania n'a eșit nici odată la vênătore, din punct de vedere umanitar, chiar și decă l'ar fi invitat un rege. Acesta dispoziție sentimentală a omienilor, a servit de basă la metampsihosă. Plutarch condamnă cu asprime crudițimile de prin amfiteatre, cari sêlbătesc caracterul,

sustinând că avem datorii, nu numai față cu semenii noștrii, ci și cu animalele. El s'a sculat și contra carivorilor, în cele două disertațiuni ale sale.

În timpurile primitive ale christianismului nu eră mare progres în blândetea față cu animalele, pentru că dogma „resecupărării”, izolă mult pe animale de om. Dară santele precepte deșteptau forțe mult simpatia față cu regnul animal. Ieremiții de prin pustiiile Europei ș'ale Orientului, devenind în contact cu animalele, acesta circumstanță a întrebuițat-o forțe mult poesia poporală. Tote tradițiunile de acesta natură apropiuau pe om de animale, și în acesta consistă și prima lor importanță morală, au fost de altmintrelea asemenea legende și în anticitatea păgână. Elefantului i se atribuiă nu numai minte, ci și simț religios, ca și unul care venerază stelele și adoră luna și soroale. Despre ipopotam susțineau, că el a învățat pe om slobođirea sangelui, acesta din împregiurarea că acel animal când a mănecat pre mult, își deschide la picior o arteră cu trestie ascuțită, ieră rana o astupă în fine cu noroiu. În orașul Sestos au ridicat monument unui vultur, crescut de o vergină orfană, pentru că murind feta, a sburat în rogul ei aprins, ca să ardă împreună. Despre câinii fideli stăpânilor lor sunt o mulțime de anecdote, ieră unul dintre ei s'a înălțat chiar pe cer, unde a devenit o stea. Și despre delfini sunt tradițiuni, ca despre unul care-și iubește pre mult părinții, musica și copiii mici, atragend atențiunea nu numai a poporului, ci chiar și a naturaliștilor.

Ier legendele creștine sunt fără număr. La chie-marea sântilor păsările se dedeau jos din sbor, leul și hiena se tăvăliau la picioarele lor. Decă St. Theon plecă la drum, fierele-l însoțiau, pe cari drept recompensă el le cinstiă cu beutura din propria sa ploscă, un iermit egiplean, care a format în pustii o grădină paradis, obicinuiă a ședea la tulpina palmierului, ieră un leu mănca, în loc de carne, pome din mâna lui. Când St. Pooman inghețase într'o nopte de iernă, un leu s'a culcat lângă el și l'a încălđit, și cadavrul ieremitului Pavel leii l'au îngropat. Odată un călugăr devoțios, numit Josimus mergea călare pe un măgar la Cesarea, însă pe drum un leu i mănecase măgarul, atunci călugărul ordonă leului ca acum se-i ducă el bagagiul, și leul l'a și dus cu multă supunere până la porțile cetății. Sții Helen și Pachomin au trecut Nilul în spatele crocodiilor, ieră Stului Scutin în călătoriile pe mări, monșrii marini i serviau drept barcă.

Cerbii urmau regulat pe omenii sânti și renumiți, purtându-le bagagiile, le arau agrii și le înmormentau oșele. Alungarea cerbilor încă este obiect de legende. Brachion păgânul alungă odată un cerb, care alergă într'o peștere apropiată, peste al cărei prag nu voiau să treacă câinii. Întră dar însuși vânătorul păgân și în ea dă peste un călugăr bătrân care apără cerbul, ier pe el îl converti la religione creștină. Într'o vânătoare inferbintată, câinii și cerbii se opriră de odată căđend în genunchi și rugându-se, de-asupra oșelor Sântului Fingar. Mihailu eroul în lupta dela Călugăreni încă eră însoțit de patru cerbi, precum ne spune Engel. La serbarea Sltui Regul s'au adunat cerbii, precum făceau corbii la mormântul lui Apolinar în Ravena. St. Crasus (nu eruditul din evul de mijloc) eră patronul boilor cari ingenunchiau la altariul seu. St. Anton a fost patronul porcilor, și precum e depins, însoțit de aceste animale. Briget nutriă purcei, ieră un porc sêlbatic a eșit din pădure, dându-se în mânilor lui. St. Coloman avea trei soți de drum: un cocoș, un șorece și o muscă, cocoșul i anunță ora de rugăciune, musca îl deșteptă, ieră sorocele se aședă pe șirul santei cărți unde lăsă lectura, când îl siliau la acesta alte trebuițe.

Unele legende deping admirabil calitațile morale ale animalelor. Un călugăr obicinuiă a-și împărți pânea de sêră cu un lup, care odată în lipsa călugărului fură pânea întregă. O sêptemână după acesta nici că a mai cutezat se între în cort, după acesta întră cu capul plecat și cu semnele cele mai viđibile de pocăință, ieră călugărul îl neteđi și în semn de iertare, i dădu în urmă mai mult de jumătate pânea. O leică ingenunchie văietându-se la picioarele unui sânt, conducându-l la puii ei născuți orbi, cari la rugăciunea sântului își dobândiseră vederea. În ăia următoare acesta leică, drept recompensă i aduse o pele de animal. Și despre St. Macarie se spune acesta. La acesta a mers o hienă și acela i vindecă puii orbi, care-l recompensă în același mod. „Hienă, cum ai ajuns în posesiunea acestei pei? de sigur ai mănecat o oie”, o întrebă stul, ieră hiena își plecă rușinată capul, promițend, că nu va mai comite omoruri, și stul numai după acesta primii darul ei.

Călugărul Anton visitând pe Pavel, care primii regulat dela un corb o pânea, a discutat forțe mult, cine s'o frângă. „Tu ești oșpe, ăise unul, dar tu ești mai bătrân, respunse celalalt și o întregă după amedă își făcură astfel politetă acesti flăcăi bătrani, până când sêra le veni ideia fericită ca să prindă ambii pânea și s'o rupă astfel în două.

Aceste legende, ăice Lecky, de sigur sunt copilărești, înainte lumea de ađi, însă ținta fără indoielă e nobilă: deșteptă simpatie pentru animale. În unele sunt și muștrări. Iacob venețianul, acest sânt obscur al seculului XIII, cumpără de pe la copii paserile legate cu ață și le redă libertatea.

Luther, reformatorul Germaniei, se întristă cu ocazia unei vânătoare de iepuri, pentru că acesta i înfățișă persecutarea sufletelor de cătră draci.

Spectacolul luptelor de animale a căđut în desvetudine din carse nobile. Moravurile devenind fine, gustul nu mai află plăcere în ele, deșteptându-se pentru spectacol mai poetic: teatrul, care deveni mai general de cum eră în Roma și Athena pe timpullor de splendore. E curios cum în Anglia sub Elisabeta chiar, cu timpul desvoltării artei teatrale, coincide și acel al luptelor de animale, spriginite de curte. La 1591, un oră interđice spectacolele de teatru joia, pentru că atunci erau lupte de urși, cărora actorii le-ar pute se le strice, pe când regina se delecteză forțe mult cu ele. Iacob I iubiă lupta cocoșilor, și la 1610 a fost presinte la o luptă mare a unui leu cu un urs.

Cu tote aceste teatrele se lătesc iute, și după cum ne spune un scriitor care a trăit la 1629: la Londra în curs de 60 ani, s'au construit 17 teatre. Revoluțiunea cea mare a Franciei, a șters tote petrecerile publice, ieră când a venit restaurația, bunul gust nu mai află nici o distrație în lupta animalelor. Pepys la 1666 numește lupta taurilor „petrecere murdară și sêlbatică”, ieră Evelyn la 1670, „măcel și bărbărie crudă”. Pe când lordul Kamersteau scrie la 1715, „că lupta urșilor e cea mai plăcută distrație a englezilor, francezii și alte națiuni culte o desprețuesc”, apărând cu căldură contra acestora gustul englez.

Pe la finea secolului trecut a fost discuție mare pentru acesta. Consiliul comunal din Londra la 1799 a interđis lupta cocoșilor, pe când lupta taurilor esistă și în secolul nostru.

E straniu, că legendele aceste, de și sunt concepțiunea imaginațiunii creștine, cu tote aceste, tratarea cea mai blândă cu animalele, esistă mai mult la poporele protestante, și în ăilele noastre nu sunt nicăiri tratare mai rău, de cât în Spania cea catolică.

Mănunțușuri istorice.

Xerxe, regele Perșilor, declarând resbel Greciei, ordonă d'a tăia, pentru trecerea corăbiilor sale, istmul muntelui Athos, căruia i trimise următoarea epistolă : „Athos, care-ți innalți capul până la cer, sê nu îndrăznești a opune soldaților mei petri și stânci, pe care ei nu le pot tăia ; căci, atunci te voiu tăia de tot și te voiu arunca în mare“.

*

Aristid, cel drept, eră în piață, în mijlocul poporului, când i se votă prin ostracism esilarea.

Un țeran, care nu-l cunoșcea, se apropie și-l rugă sê scrie pe ostracul seu, numele lui Aristid. „Ce rău ți-a făcut acest om?“ întrebă virtuosul cetățan. „Nici un rău“, răspuse țeranul, „dar ni s'a urit tot auzind numindu-l pretotindenea „Aristid cel drept“.

Aristide scrisese numele seu, și plecând în esil, rugă pe Ței „ca Atena sê nu-l regrete nici odată“.

*

Solon, fiind întrebat ; pentru ce n'a introdus în legile sale, vre-o dispozițiune contra omoritorilor de părinți, răspuse : „Pentru că n'am crezut pe nimeni capabil de o astfel de crimă“.

*

Un om cu părul cărunt, căruia împăratul Adrian i refuzase o cerere, înfățișându-se a doua oră, ca sê-și renoiască cererea, își văpsise părul. Împăratul observând acêsta, i răspuse : „Am spus tatălui teu, că acêsta nu se pôte“.

*

La nașcerea lui Alesandru cel mare, Filip, tatăl seu, scrisese celebrului filosof Aristotele, pe care-l alegea deceptor al fiului seu : „Te înșciințez, că mi s'a născut un fiu ; mulțumesc Țeilor nu atât pentru nașcerea sa, cât pentru norocirea ce a avut de a veni pe lume, în timpul când se află pe pământ un Aristotele. Căci sper că, educat sub conducerea și îngrijirea ta, el va deveni demn de gloria tatălui seu, și de regatul Macedoniei“.

*

Epaminonda, generalul Tebanilor, rănit de mörte la Mantinea, aflând că Tebanii sei sânt învingători, strigă : „E bine, viața mea este destul de lungă, căci mor fără a fi fost biruit vr'odată. Nu me plângeți amicii mei că mor, și încă fără copii, și nu priviți acêsta și ca cea din urmă a vieții mele, ci, mai bine, ca începutul fericirii mele și culmea gloriei mele. Las Teba triumfătoare, Sparta umilită și Grecia liberă. În fine nu mor fără posteritate : Leuctra și Mantinea, ietă ilustrele mele fiice, care nu vor lăsă nici odată sê peră numele meu“.

*

O femeie Lacedemoniană aflând că fiul seu murise ca erou într'o bătălie unde ea-l trimisese, dișe : „Nu i-am dat viață, de cât pentru a o sacrifica pentru patria sa“.

*

Anaxagora primind șcire despre mörtea fiului seu, strigă : „Șciam bine, că nu născusem de cât un muritor“.

*

Xenofon, școlarul lui Socrate, pe când sacrifică Țeilor, află că fiul seu Grilu a fost omorit în lupta dela Mantinea. El nu întrerupse sacrificiul, și nu-și ridică cununa de pe cap, de cât numai ca sê întrebe, cum murise fiul seu ? „Ca erou“, fu răspunsul. Atunci se umplu de bucurie, își puse cununa pe cap și jură în numele Țeilor, căroră sacrifică, că mai mult se bucură de vitejia fiului seu, de cât se întristeză de mörtea lui.

*

Pe când Cicerone nu putea a se mângăia de mörtea fiicei sale Tulia, amicul seu Serviu Sulpiciu i dișe : „Aduți aminte că ești Cicerone ! Nu face ca medicii cei ignoranți, cari șciu tôte pentru ceialalți, și nimic pentru ei ; aplică dar, și întipăreșce în spiritul teu tôte preceptele frumoșe ce dai altora“.

*

Împăratul Traian, innălțând pe un oficer al seu, la gradul de căpitan în garda sa, i dișe : „Primeșce acêsta sabie ; decă guvernez bine, trage-o pentru mine ; decă guvernez rău, trage-o în contra mea“.

*

Pericle, Atenianul, mare căpitan și mare orator, suferi o di întrégă, fără sê se supere, ca un cetățan sê-l insulte înaintea lumii ; și când pe sêră el se retrase acasă, acest nesocotit îl urmă și aci și-și continuă injuriile sale.

Când Pericle ajunsese la pörtă, dișe, förte liniscit, servitorului seu : „A inoptat, du-te și condü pe acest domn până la dênsul acasă“.

*

Ludovic al XI întâlnind într'o di pe un episcop, călare pe un catâr, care avea frăul aurit, i dișe :

— Episcopii din timpul trecut se mulțumiau a călători pe un asin cu un simplu căpăstru.

— Este adevêrat, Sire, — răspuse el, — dar asta eră în timpul când regii erau ciobani și păziau oile.

P r i m ă v ă r a .

— La ilustrațiunea de pe pagina 245. —

Anu-timpul cel mai plăcut, primăvêra drăgălașe a sosit. Flori, arbori, munți și câmpii, firea 'ntregă renvie. Bucurie și veselie resare pretotindene. Ma și omul pare ca farmecat.

Pădurea pustie ș-a recăpêtat frunzele umbröse, și tăcerea din ierna trecută s'a întrerupt, căci au sosit paserile cântătoare, cari umplu aerul cu melodiile lor.

Frumösă e pădurea primăvêra. Döră aici își dezvoltă firea cu mai multă prisosință darurile sale. Aici o grupă de tufe cu flori, colo umbra unui copaciu urieș, mai incolo o poiână verde îți ofer plăcerile lor recoricitore.

Ședi la umbră, culegi smeure și căpsuni ; te urci p'o stâncă naltă sê veți priveliștea romantică ; te 'ncăldești la razele sórelui ce străbat tremurând printre crengi, și-ți stêmperi setea la isvorul din care apa eșe limpede ca cristalul.

Este plăcut a privi ceea ce se petrece în pădure. Un asemenea subiect ș-a ales și autorul ilustrațiunii de pe pagina 245 a numărului presinte. Döue pásărele se desfêteză la marginea unui lac. O păreche drăgostösă. Döră tocmai în luna de miere.

Cu ce veselie se mai drăgostesc ! Se sărută, se șoptesc. De sigur își diș niște vorbe de plăcere, de iubire și de fericire. Dar cine șcie, ce ? Cine pricepe limba pasêrilor !

Și par că nu s'ar mulțami cu atâta, par că nu le-ar ajunge, că numai ele sânt atât de fericite, ietă privesc jos în oglinda lacului și acea oglindă le reflecteză și o altă păreche atât de fericită.

Ele o salută cu bucurie și devin și mai vesele. Saltă și cântă. Paserile nu sânt atât de egoiste ca ömenii. Ele nu cunosc invidia.

Cel puțin așa ni se pare acêsta la privirea ilustrațiunii despre care vorbirăm. Cum va fi în realitate, șcie Dumnezeu ! De ce sê fie paserile mai bune decăt ömenii ? !

I. H.

G. G. G. G.

Primăvera.

J. M. A. L. E. 39

Frumoşa satului.

— La ilustraţiunea de pe pagina 237. —

Frumoşa Mariovna şede şi torce. Ea n'are grigi grele. Nori întunecoşi nu adumbresc faţa ei. Nu-i ea ţarină, să fie purure cupriasă de frică. N'are de ce să se temă. N'a făcut nimenui rău. N'a condamnat la moarte pe nimene, n'a esilat în Siberia oameni nefericiţi, nu ţine în sclăvie o ţeră n'tręgă.

Şede fără pretensiune în frumoşa-i gătelă. Dără nici nu şcie, că şi dânsa e o putere mare. Şi încă ce putere! Cea mai periculoasă. Pătrunde şi cucereşte pe toţi de-o potrivă. Nimene nu-i poate rezista.

Căci arma ei nu este sabia, ce taie şi omoră, ci frumşeţa-i ademenitoare. Ea nu ferecă în catene grele pe cei din giur, lanţurile ei sânt catenele iubirii. Ea n'are sclavi, ci numai adoratori.

Cum se n'aibă? Dânsa e cea mai frumoasă fetă 'n sat. Un adevărat model de frumşeţe slavică. Talie naltă, corp proporţionat, membre rotunde, faţă plină, frunte naltă, sprincene arcuite, păr bogat, ochi cu schin-tei, buze roşii. Nu însădar i dăc: Frumoşa satului.

Toţi şciu acêsta. Nu numai slăcăii din satul ei, dar toţi cei din districtul Jaroslav, ma — dără — încă şi ea.

De n'ar şci, nu s'ar fi îmbrăcat aşă de frumos la tors, nu ş-ar fi ales tocmai hainele ce-i şed mai bine.

Ore pentru ce s'a îmbrăcat aşă tocmai acum? Numai ea şcie şi faima ce spune, că frumoşa satului, care a cucerit atâte inime, a devenit şi ea cucerită. Un slăcău zdravên din reşedinţa districtului, Feodor, fiul ispravnicului, e fericit. Dânsul i-a făgăduit, că va vini la Rusalii. Pe dânsul îl aştcăpă. Pentru aceea vré să fie atât de frumoasă.

Femeile nici odată nu se cred destul de frumoşe, spre a nu dori să fie şi mai frumoşe.

I. V.

E c h o.

Saphir prândise odată la o dâmnă, care însă i deduse un prând pre frugal.

După prând i dîse dâmnă:

— Când voi mai avé onóre să mânci la mine?

— Numai decât, — respunse Saphir.

*

Doctorul X. a fost chemat la un bolnav.

— Ah! dâmnă, — dîse dânsul nevastei clientului seu, — bărbatul dtale este perdut. Uită-te la mâni, i sânt deja verđi...

— Dar bine, doctore, bărbatul meu este văpsitor?!

— E bine! ai noroc; căci decă n'ar fi fost văpsitor, ar fi fost mort!

*

Un gentilom, care-şi lăudă fórte mult bravura, fugiá odată de-i sfărâia picioarele.

Un amic al seu, vedându-l în aşă stare, îl întrebă:

— Dar unde îţi este curagiul teu cel mare?

— În picioare, — respunse el.

*

Cel mai lung cuvânt germán:

»Vierwaldstätterseesalonschräubendampferactien-concurrenzgesellschaftsbureauchefsgattin«.

Literatura si arte.

Legendele şi Basmele Românilor, adunate din gura poporului de P. Ispirescu, culegător tipograf. Acesta e titlul unei preţioşe cărţi ce meşterul culegător tipograf Ispirescu dete la lumină. Cartea este un volum de 400 pagine, culesc cu petit, şi are ca prefaţă o scrisore adresată modestului dar valorosului culegător de cătră bardul Mircesci, V. Alecsandri.

Nr. 5 al Şeşetórei, din 15/27 maiu, conţine următoarele materii: O întâmplare din care putem învăţa ceva, de Elia Pop; Dicătóre în versuri, de Ioan Petran; Ochiu pentru ochiu, dinte pentru dinte, amintiri de călătorie în India, de M.; Cucul cântă 'n cea lume, poesie de Teodor Mărginean; Agricultura şi pădurea, de M. A.; Îmbunătăţirea pământurilor, de S. P.; Sórele, poesie de Iosif Hossu; Îsemnări de folos. Partea umoristică, sub titlul „Gura Satului“ conţine aceste: Scrisorile lui Păcala cătră Tandala; Gura Satului în şeşetóre; Lécul dragostei, satiră poporală de S. Fl. Mărian; Când Păcala a căpétat minte, poveste de Pavel Chines; Mórtea beţivului, poesie de M.; Hodorosc şi Trosce, convorbire; Doba satului; Scrisórea lui Şloim cătră Gloim; Haid sé mai ridem! Ilustraţiuni, în partea seriósă portretul pictorului Epaminonda Bucevschi, şi în partea umoristică dóue ilustraţiuni. „Şeşetórea“ iese odată pe lună cu cuprins de dóue cóle. Preţul pe anul întreg 2 fl. Redactor Iosif Vulcan.

Despre originea limbei nóstre. Dl George Ioanid, profesor, a scos de sub tipar la Bucureşci următoarea lucrare: „Disertaţie asupra adevăratei origine a limbei daco-române“. Se află de vânđare prin librăriile din Bucureşci cu preţul de 50 bani.

Dl D. Constantinescu a publicat o carte interesantă sub titlul: „Curs teoretic şi practic de pedagogie şi metodologie“. Volumul conţine 551 pagine. Preţul 6 lei. De vânđare la Bucureşci.

Patru Novele, traducere din limbele germánă şi spaniolă de dl Titu Maiorescu şi editate de librăria Samitea din Craiova, au apărut de sub presă. Acest volum cuprinde şi „Suferinţa“, novelă scrisă 'n germăneşce de Carmen Sylva. Preţul unui exemplar e de 1 leu, pe hârtie velină de 2 lei.

Manualul amatorului jocului de şac, a apărut de sub tipar la Bucureşci, cuprinđend: Definiţiunea. Folosul. Teoria. O partită jucată în 11 feluri cu note explicative. Observaţiuni asupra sfîrşiturilor unei partite. Explicaţiunea termenilor întrebunţaţi la jocul de şac. Legea şacului. Istoricul. Concluziunea. Dóue planşe. Preţul 80 bani. Se află de vânđare la tóte librăriile din România.

Diariestic. „Ecolul Dobrogei“ se numeşce un nou organ de publicitate, apărut la Tulcea. — „Stéua Dunării“ este titlul noului organ de publicitate creiat de dl Gr. H. Grandea. Diarul este tot în acelaş format şi tot în acelaş mod ca şi vechiul seu „Resboiu“.

C e e n o u ?

Urám serbători fericite onorab. nostru public cetitor! Şi drept cadou de Rusalii alăturăm la nr. presinte un suplement de jumătate de colă. Astfel acest număr conţine dóue cóle întregi.

Şciri personale. Dl V. Alecsandri petrecu sêptemána trecută la Montpellier, unde membrii Societăţii limbelor romane i-au dat un banchet. — Dl A. Naum a obţinut premiul de Farcalkuier din Francia pentru traducerile sale în romăneşce din dialectul provençal. — Dl Juvenal Stefanelli din Bucovina a fost decorat de cătră regele României cu medalia Bene-Merentí el. I.

Societatea pentru fond de teatru român în anul acesta va ţine adunarea sa generală în Sighetul

Marămureșului. Onorabila inteligență română din acele părți, dorind a primi cu demnitate adunarea unei Societăți, care deja a luat un avânt atât de mare, s'a întrunit în 19 l. c. la o conferință în Sighet, care a fost convocată de dñii: Mihail Kőkényesdi, Basiliu Lazar, Petru Mihali, Basiliu Jurca și Tit Bud. La această conferință, precum ni se scrie, a luat parte aproape 50 de enși. S'au ales comitetele necesare și anume una pentru colectarea ofertelor în favorul fondului, alta pentru a îngriji de acoperirea cheltuielilor pentru buna primire a membrilor, arangiarea unor petreceri sociale etc. Îndată în aceea conferință s'a subscris pentru fondul Societății 200 fl., iar pentru spese 100 fl. Adunarea se va ține cam în 10—15 august st. n. și va fi primită cu multă căldură de către frații marămureșeni!

Hymen. Dl *Eugeniu Mocioni* luni a doua și de Rusalii va serba încredințarea sa cu domnișora *Horvath*, fiica generalului *Horvath* în Budapesta. — Dl *Gerasim Carpenisian*, notar comunal în Balomir, Transilvania, s'a cununat cu dșora *Maria Mina Almașan* în Roșia-montană.

Emularea a doi tineri români. Universitatea din Budapesta serbeză în fie-care an la 13 maiu aniversarea înființării sale, cu care ocaziune se împărțesc și niște premii pentru unele lucrări științifice ale tinerilor ce fac cursul. Cetitorii noștri știu, că mai în fie-care an și câte un tiner român obține vr'un premiu. În anii din urmă au escelat cei dela facultatea de medicină. Astfel mai an a fost premiat dl *Dr. Dumitrea*n, an dl *dr. Crăinicean*, iar în anul curent dl *Constantin Radulescu*, absolvent în medicină, pentru o temă chirurgicală. Alături de emularea pe terenul științific, avem să înregistrăm și emularea în forța corporală a dlui *George Vessa*, medicinist. La petrecerea de invingere a clubului athletic din Budapesta, dintre 10 puncte ale programei, în două românul nostru fu invingător. În bocs se luptară întâiu două părechi, doi cu doi, după aceea cei doi invingători, românul cu rivalul, între sine. Invingător remase atletul român și câștigă premiul I, medalie de argint. Invingerea în pedestru asemenea a fost interesantă. A trebuit să se per 1 1/2 milă; dintre 5 emulanți 3 s'au retras, doi a invins românul, câștigând premiul I. de argint și un măsurător de cale, în logiu, în preț de 80 fl.

Sinodul dela Blaș al p...opolitane, precum anunciarăm, se va des...a și de Rusalii. În aceasta se vor p...onele sinodului provincial din 1872, cari... sosiră întărite din Roma. Sinodul actual se v... de afaceri importante, între altele și de într... a forurilor protopopești ca prima instanță. V... parte: mitropolitul și cei 3 episcopi, prepoziții ari, 2 reprezentanți ai capitlului din Blaș și câ... al acelor alalte, și carii for... riorii mânăst... n Blaș și Bicsad, și alți prec... ați anume. ul va dură 10—12 zile. Din... te părți s... t memorande, așa și din Oradea.

Acade... mână... it vineri ședință publică, în care... G. T... a făcut o dare de seamă despre a... le... din Dobrogea.

Reuniune. lo... ne din **Selagiu** adre... sidentă *Clara Maniu* asiliu Pop, cătră inteli... mita reuniune, întrând membru fundator e 20 l. său în tot anul 1 fl. sidentă în Zélau.

Stégul lui Tudor... irescu, cu care se în... ost dus vineri la Bu-

curești de dl colonel *Vlădescu* și dl *B. P. Hășdău*. La gară fu întâmpinat de dl general *Angelescu*, de ministrul de resbel *G. Chițu*, de ministrul de culte *V. A. Urechia* și de 2 companiile de geniu cu muzica în cap. Apoi i se făcură onorurile militare. Stégul este mai zdrențe și e întins p'un petic de mătăsală albă. Se va păstră în arsenalul armatei.

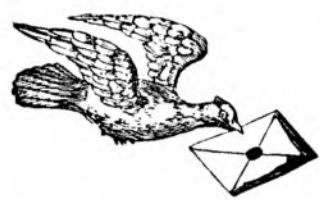
Maial în Arad. Junimea studioasă dela institutul pedagogico-teologic gr. or. din Arad va arangia joi în 1 iunie st. n. maial în „Pădurea cea mare“, care va fi însoțit de bal séra în „Pădurița orașului“. În paușă se va jucă „Bătuta“ și „Calușerul“ în costum național.

Argintăria cultivată de români. În totă peninsula Balcanică, scrie un corespundinte din Macedonia al „Binelui Public“, arta argintăriei este cultivată și speculată mai cu semă de Români. Guvernul bulgar, invitat a luă parte la o espozitie în Russia și a espune ce va avé mai însēmnat și mai interesant în privința industriei și artei, s'a adresat unui argintar român din Crușova, care-și are stabilimentul în Vidin, și a angajat pe acesta a produce tot ce crede el mai frumos, mai artistic și mai caracteristic. Argintarul român a și primit propunerea și acum lucréză la modelele sale. Însēmnam, că producțiunile acestor argintari au fost deja admirate și premiate la espozitiunile din Paris și Viena, unde guvernul otoman a espus o păreche de sfeșnice de argint, product al argintarului român *Filla* din orașul *Bitolia*.

Societatea „Alexi-Șincaiana“ a teologilor din Gherla s'a constituit astfel pentru anul școl. 1882/3: Președinte *Ioan N. Macaveiu* cl. III; vice-președinte *Petru Cheresteș* cl. III; notar al corespunzătorilor *Ioan Sonea* cl. II; not. al ședințelor *Ioan Purșă* cl. II; bibliotecar *Ioan Pop* cl. II; cassar *Nicolae Pop* cl. III; controlor *Vasi* cl. I; și arhivar *Gavril Petri* cl. I.

Au m... *Iu Goleșcu*, un mare fiu al României, cel... an cei patru frați *Goleșci*, în etate de 65... *sif Hosszu*, protopop gr. c. emerit, la 15... ate de 61 ani, în Tergul-Mureșului. Re... ost un an profesor la Blaș, apoi 40 de ani protopop în diverse locuri. Unul din nepoții... te și dl *Iosif Hosszu*, vice-președinte la curtea de amptabilitate din Budapesta.

Poșta Redacțiunii.

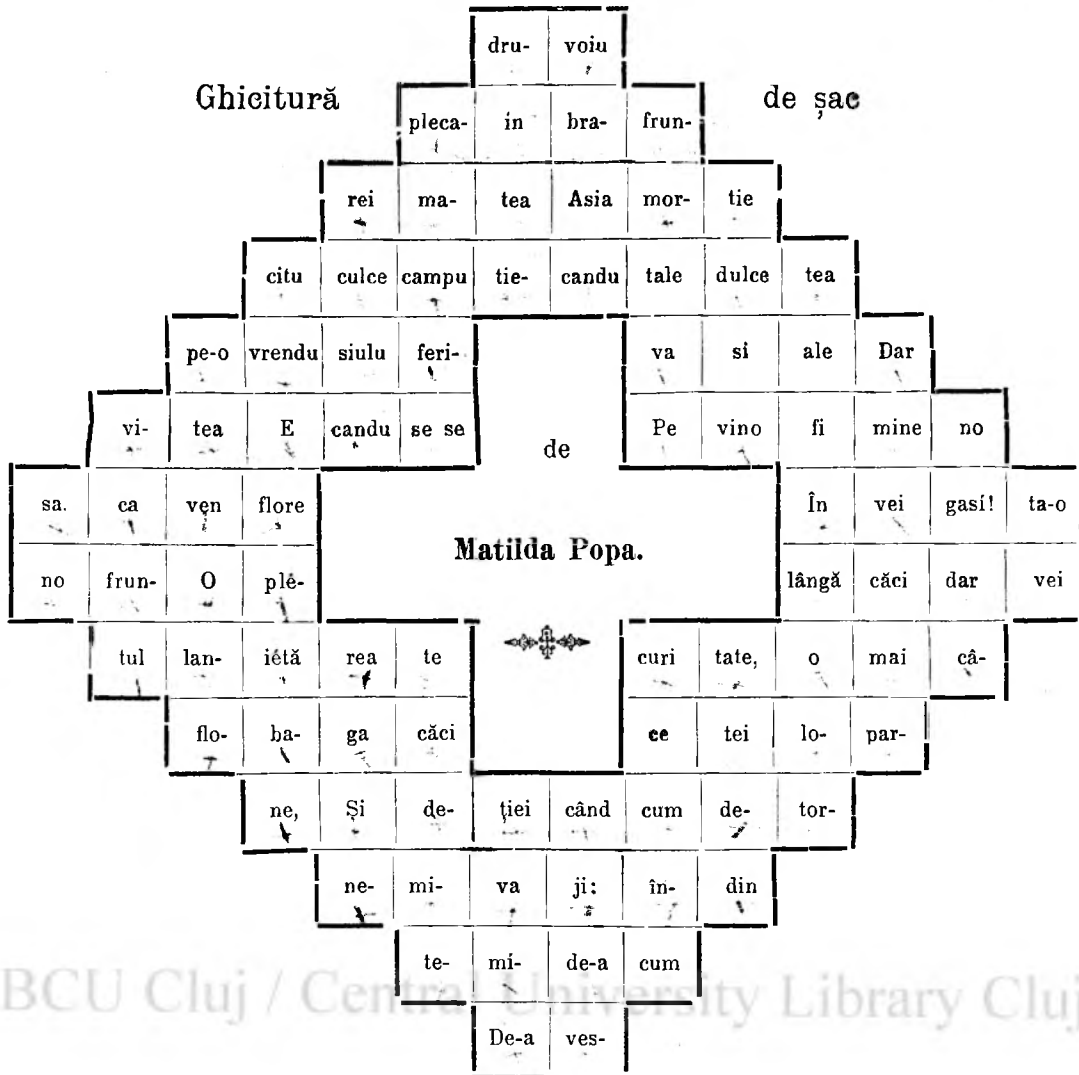

Ce voui fi eu? Nu șcim. Poți să fii ori ce, numai poet nu.
Dl G. S. în N. Asemene ghicitoră s'a publicat nu de mult. Deci această nu se pôte întrebuiță.
Homorog. Ghicitorile se vor publică, dar nu se pôte tôte iute după olaltă, căci avem și dela alții multe.

Alba-Iulia. Durere! nu se pôte publică, de óra-ce româneșce nu se scrie „Stephan“, ci „Stefan“.
Papbicau. Am celit cu multă plăcere. Dar asemenea lucrări nu se potrivesc în o fôie beletristică.

Călindarul săptămânei.

Țiua sept.	st. v.	st. n.	Numele sântilor și sêrbătorile.	Sórele resare	Sórele apune
Dumineca	16	28	(†) Pogor. S. Duch.	3 54	8 —
Luni	17	29	(†) Apost. Andronic.	3 53	8 1
Martți	18	30	Muc. Teodor.	3 52	8 2
Mercuri	19	31	Muc. Patricie.	3 52	8 3
Joi	20	1	S. Muc. Talaleu.	3 51	8 5
Vineri	21	2	(†) Const. si El.	3 50	8 6
Sâmbeta	22	3	Muc. Vasilisc.	3 49	8 7

Terminul de deslegare e 8 iunie. Ca totdeauna, și de asta-dată se va sorti o carte între deslegători.

Deslegarea logogrifului din nr. 16: „Bosnieci, Riu-rén, Diogene, Aurelian, Văcărești, Imnolog, Director, Urzică, Kum, Socrate, Ursad.“

Literele inițiale a primului și al doile cuvânt esprimă Br.; ier celelalte cetite de sus în jos și cele finale de jos în sus ne dau numele: „David Urs de Mărgineni“.

Bine l'au deslegat dómnele și domnișórele: Eufrosina Popescu, Amalia Crișan, Emilia Onciu n. Ciavoșchi, Iconia Borca, Matilda Popa, Georgina Popa, Ecatarina Micu, Elena Micu, Veronica Venter, Ștefania Pop, Sofia H. Florescu, Silvia Tămășdan, Sofia Pavel și dnii Ioachim Muntean, Emilian Micu.

Premiul l'a câștigat dșóra Sofia Pavel în Lugoš.

Deslegarea problemei matematice din nr. 17:

„Léfa anuală a fost	2400 fl.
Pentru vipt a cheltuit	800 fl.
Pentru vestminte	320 fl.
Pentru locuință	160 fl.
Pentru servitori	280 fl.
Erogățiuni mărunte	140 fl.
Suma depusă în cassa de păstr.	700 fl.

2400 fl.

Bine au deslegat-o dómnele și domnișórele: Emilia Onciu n. Ciavoșchi, Iconia Borca, Vilma Alesandru, și dnii G. M. Zanescu, P. Vale, I. Muntean.

Premiul l'a câștigat dl P. Vale în Inda mare.

A V I S.

Esemplare complete mai avem din începutul anului. Abonamentele se primesc din începutul ori cărui treilunii, adeca din 1 ianuarie, 1 aprilie séu din 1 iulie; cu prețurile însemnate în fruntea foii.

Abonații noștri își pot comandă la noi următoarele scrieri cu prețuri fórté reduse: „Ranele Națiunii“, roman în 3 tomuri, de Iosif Vulcan, în loc de 3 fl. cu 1 fl.; „Novele“, de acelaș, în trei tomuri, în loc de 3 fl. cu 1 fl. 10 cr.; „Mirésă pentru mirésă“, comedie în 3 acte, de acelaș, în loc de 1 fl. cu 20 cr.; „De unde nu este rentórcere“, roman de Adrien Gabrielly, tradus de Tit Bud, în loc de 1 fl. cu 20 cr. Asemene se ofere și portretul dlui Ion Bratian, în loc de 1 fl. cu 30 cr.

Din: „Sclavul Amóruului“ și din „Poesii“, ambele de Iosif Vulcan, nu mai avem nici un exemplar.

Edițiune nouă din „Lira Mea!“ Esemplarele de lucș din colecțiunea de poesii noue ale redactorului acestei foi, trecénd tóte, în timp de dóue luni, s'a scos a dóua edițiune, care e și mai frumos legată decât cea d'intâiu. Prețul însă remâne tot cel vechiu, 3 fl. Fiind că sânt de mai multe colori, onorab. abonați binevoiescă a-și alege colorile, cari le plac mai mult. Colorile sânt următoarele: alb cu rosa, alb cu vénéť deschis, roșu cu vénéť deschis, roșu cu vénéť închis, roșu cu alb, vénéť închis cu rosa, verde cu galbén, vénéť deschis cu galbén, vénéť deschis cu rosa. Totodată observám, că exemplare cu 2 fl. nu mai avem. Din edițiunea poporală însă, cu câte un fl., se mai atlá exemplare.

Editura Familiei.

Proprietar, redactor respundător și editor: **IOSIF VULCAN.**

Cu tipariul lui Eugeniu Hollósy în Oradea-mare. Strada principală nr. 274.